

Tasviriy San'at O'qitish Metodikasi» Fanidan Topshiriqlarni Nazorat Qilish Va Baholash

SCIENCE BOX

Nafisa Muzafarovna Avliyakulova

Buxoro davlat universiteti San'atshunoslik fakulteti

Annotatsiya:

Ushbu maqolada tasviriy san'at darslarida uyga vazifalar, nazorat topshiriqlari va ularni baholash mezon hamda talablari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar :

eksperiment, funktsiya, dinamika, frontal va individual, differentsial yondashuv, viktorina savollari.

Talabalarning bilim va ko'nikmalarini nazorat qilish o'quv jarayonining muhim elementi hisoblanadi. Uning turli xildagi jarayonlari maktab o'qituvchilarining doimiy e'tiborini tortadi.

Ta'lim jarayonining samaradorligi asosan bilimlarni nazorat qilish metodologiyasini ishlab chiqishning chuqurligiga bog'liq. Bilimlarni nazorat qilish har qanday ta'lim tizimida va o'quv jarayonini tashkil qilish uchun zarur. Bu o'quvchining o'quv faoliyatini boshqarish vositasi hisoblanadi. Biroq, tekshirish funksiyasi bilan bir qatorda, o'qitish funksiyalari ham amalga oshirilishi uchun ma'lum shart — sharoitlarni yaratish kerak.

Bilimlarni tekshirishning faoligi test savollarining to'g'ri ifodasini o'z ichiga oladi, natijada to'g'ri javobni noto'g'ri deb farqlash uchun aniq imkoniyat yaratiladi. Bundan tashqari, bilimlarni tekshirish shakli natijalarni osongina aniqlash imkonini beradi. Individual turli darajadagi ta'lim muammolarini hal qilishning bir usuli bo'lib xizmat qiladi. Individual test topshiriqlari talabalarning bilimlarini tezkor baholash uchun zarur. Sinov nazorati barcha o'quvchilar uchun teng bo'lgan faol tekshirish shartlarini ta'minlaydi. Nazorat shakllari juda ko'p, chunki har bir o'qituvchi o'z vazifalarini bajarish va amalga oshirish huquqiga ega.

O'qituvchining o'quvchini nazorat qilishi uchun quyidagi maqsadlari mavjud:

- 1) o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini tashhislash va tuzatish;
- 2) o'quv jarayonining alohida bosqichining samaradorligini hisobga olish;
- 3) ta'limning yakuniy natijalarini turli darajalarda aniqlash.

Nazorat talabalar tomonidan faqat o'qituvchiga kerak bo'lgan narsa sifatida emas, balki talaba o'z bilimlari haqida bilib olishlari mumkin bo'lgan bosqich sifatida uning bilim va ko'nikmalari talablariga javob berishga ishonch hosil qilishlari kerak.

Agar o'qituvchi nazorat qilishni o'quvchilar uchun muhim bo'lgan faoliyat deb hisoblasa, uni amalga oshirish shakli, natijalarni muhokama qilish, tekshirish boshqacha bo'lishi mumkin. Misol uchun, natijalarni tekshirish va belgilarni joylashtirish o'quvchilar tomonidan amalga oshirilishi mumkin. Ushbu tekshirish shakli bilan ular nazoratning ahamiyatini sezadilar, xatolarini aniqlaydilar, o'z-o'zini tanqid qilish va mas'uliyat belgilarini rivojlantiradi.

Nazorat funksiyasi nazoratning asosiy funksiyalaridan biri hisoblanadi. Uning mohiyati talabalarning bilim va ko'nikmalarini aniqlashdan iborat. O'quvchilarning mustaqil va nazorat ishlarini bajarishda nazorat qilish funksiyasi ortadi.

O'quvchilar yangi mavzuni o'rganishda asosiy sinovining o'quv funksiyasi hisoblanadi. Shuning uchun barcha savollar o'rganilayotgan mavzuni mustahkamlash uchun emas, balki tekshirishga qaratilishi kerak. Tekshiruvning rivojlanish funksiyasi o'z bilimlari va qobiliyatlarini boshqarish qobiliyatini aniqlaydi. O'quvchilarning ma'ruzalari, umumlashmalari va xulosalarini bajarishda to'liq namoyon bo'ladi.

Bilimlarni nazorat qilish va mustahkamlash jarayonini yanada samarali o'tkazish, tasviriy san'at o'qituvchisi ishini osonlashtirish uchun jadvallar, kartochkalar va boshqalar taklif etiladi. Test

topshiriqlari mezonlari darslarda belgilangan badiiy va ijodiy vazifalar, shuningdek, o'quvchilarning xulq-atvorini shakllantirish shartlaridan biri bo'lgan bolalarning o'zini o'zi qadrlashiga yordam beradi.

Test sinovlari-talabalarning bilimini baholashning samarali shakli bo'lib, bu o'quv jarayonini faollashtiradigan vositalarni to'ldirish imkonini beradi. Tavsiya etilgan test va mashqlar natijalariga ko'ra, o'qituvchi darsning har qanday mavzusini o'rganganidan so'ng talabaning individual yutuqlarini tahlil qilishi mumkin. Sinovlar shuni ko'rsatadiki, talabalar nazariy materiallarni muvaffaqiyatli yodlashlari mumkin. Shuningdek, amaliy faoliyatning nazorat o'lchovi natijalarning aniq va xolis qayd etilganligi, talabalarning tajribali guruhdan olingan chizmalarining sifat jihatidan ijobiy o'zgarishidan dalolat beradi. Ushbu sinovlarning afzalligi badiiy ifoda vositalarining quyidagi mezonlardan iboratdir:

- rejalashtirish va undan foydalanish;
- belgilarning dinamikasini uzatish;
- jismlar hajmini aniqlash;
- hissiy kayfiyatni ifodalash.

O'quvchilarni tekshirishni tashkil etish butun sinf bilan amalga oshiriladi. Ma'lumki, har qanday tashhis natijalarining ishonchliligi asosan eksperiment davomida sub'ektlarning motivatsiyasiga bog'liq. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar uchun topshiriqning yuqori va ijobiy motivatsiyasi sinov natijalarining ishonchliligi uchun zarur shartdir.

Tekshiruvning asosiy vazifasi shundaki, uning natijalari o'qituvchiga o'quvchilarning bilimlaridagi bo'shliqlar va kamchiliklarni bartaraf etish va dasturiy materiallarni o'zlashtirishda yanada ko'proq yordam berishga imkon beradi. Yangi materialni o'rganishdan oldin tekshiruv orqali o'qituvchi talabalarning bilim va ko'nikmalarini ochib beradi, ular yangi narsalarni tushunish va o'rganish uchun mos bo'lishi kerak. Bunday tekshirish-shuningdek, o'qituvchi uchun talabalarning qo'llab-quvvatlash bilimlarining yetarliligi yoki yetishmasligi va yangi materiallarni idrok etishga tayyorgarlik darajasini aniqlash imkonini beradi.

O'qituvchilar yangi mavzuni tushuntirishda talabalarga savollar berish usuli tavsiya etiladi. Bu tekshiruvning asosiy funksiyasiga ega, chunki u bir tomondan o'quvchilarni asosiy materiallarni ajratishga yo'naltiradi, ikkinchidan, o'qituvchiga har bir darsda ushbu asosiy mashg'ulotni o'rganishda zamin yaratadi.

Nazorat bosqichining vazifalari belgilangan nazorat vazifalariga javob berishi kerak. Muammoni faqat ushbu mavzuni o'rganish davomida talabalarning bilim olgan va ko'nikmalarini tashhishlash bilan aniqlagan holda, nazorat funksiyalari nazorat va yo'nalish deb atash mumkin. Bu faoliyatni yaxshiroq tashkil etishga, intizomga va mas'uliyatga o'rgatadi.

O'quvchilar faoliyatlarini baholash maqsadida nazoratning quyidagi turlari qo'llaniladi:

1. Og'zaki so'rov. Nazoratning bu turida o'quvchilarning tasviriy san'at va me'morchilik san'atlaridan nazariy bilimlari (kompozitsiya, yorug'soya, rangshunoslik, perspektiva), maxsus atamalar, rassom va xaykaltaroshlarning ishlatadigan asosiy ish qurollari va materiallari, tasviriy san'atning tur va janrlari, mashhur rassomlar va ularning asarlari haqidagi tushunchalari hajmi aniqlanadi. Og'zaki so'rov frontal va individual tarzda amalga oshiriladi hamda u o'quvchilarni tez-tez nazorat qilish imkonini beradi. Shuningdek, og'zaki so'rov o'quvchilarni tasavvuri, tafakkuri, xotirasi va nutqini rivojlantirishga ham yordam beradi. Nazoratning bu turida hikoya qilish, tavsif berish, sharhlash va boshqa usullardan foydalanish samaralidir.

2. Mashqlar. Nazoratning bu turida o'quvchilarning qalam, mo'yqalam, stek va boshqa ish qurollari, badiiy materiallar bilan ishlash malakalari va ko'nikmalarining darajasi aniqlanadi. Bu ish ko'proq naturaga qarab rasm ishlash va kompozitsiya mashg'ulotlari bilan bog'liq bo'ladi.

3. Tasviriy-ijodiy mustaqil ishlar. Nazoratning bu turida o'quvchilarni badiiy tafakkuri va qobiliyatlari, rivojlanish darajalari aniqlanadi. Bu ish ko'proq rangtasvir, dekorativ ishlar va haykaltaroshlikdan kompozitsiyalarni bajarishda qo'llaniladi.

4. Yozma (matnli) mustaqil ish. Mustaqil ishning bu turida o'quvchilar tomonidan olingan bilimlarni qanchalik o'zlashtirilganligi aniqlanadi. U bevosita tasviriy san'atning san'atshunoslik asoslari kursi bilan bog'liq bo'lib, unda o'quvchilar chaynvord, krossvordlar echadilar, viktorina savollariga javob qaytaradilar, tasviriy san'atdan insho va referatlar yozadilar.

5. Test sinovlari. Nazoratning bu turida o'quvchilar tomonidan tasviriy san'atning nazariy asoslari, maxsus atamalar, rassom, haykaltaroshlar va ularning asarlari, ish qurollari va ishlatadigan materiallari, bolalar tomonidan rang nomlarini o'zlashtirish darajasi aniqlanadi. Testlardan foydalanish tasviriy san'at darslarining barcha turlari (naturadan rasm ishlash, kompozitsiya, san'atshunoslik asoslari) bilan bog'liq holda amalga oshiriladi.

6. *Uy vazifasi*. Uy vazifalari sinfda o'tilgan mavzu bilan bog'liq bo'lgan ijodiy ishlarni bajarish, naturaga qarab ranglama va qoramalar ishlash, mashqlarni bajarish, sinfda tugallanmay qolgan ishni tugatish, tevarak-atrofdagi ko'rinish va hodisalarni kuzatish, sinf ishiga doir adabiyotlar o'qish, muzey va ko'rgazmalarga, san'at yodgorliklariga 274oda274og, kelgusi dars uchun materiallar to'plash yoki tayyorgarlik ko'rish, sinfda o'tilgan mavzular bo'yicha insho, referatlar yozish, krossvord, chaynvordlar echish, viktorina savollariga javob qaytarish, san'atkorlar, ota-onalar bilan topshirilgan mavzuda suhbatlar qilish, san'at asarlarining reproduksiyalari va foto nusxalarini, illyustratsiya va rasmlarni to'plash yo'nalishlarida namoyon bo'ladi. Uy vazifalari tasviriy san'at mashg'ulotlarining barcha turlariga taaluqli bo'lib, u nafaqat yangi materiallarni o'zlashtirish, balki o'tilganlarni mustahkamlash, bilimlarini kengaytirish va chuqurlashtirish, malakalar va ijodiy qobiliyatlarni o'stirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Avliyakulova N. M. TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA DIDAKTIK PRINSIPLARDAN FOYDALANISH YO'LLARI //Academic research in educational sciences. – 2021. – T. 2. – №. NUU Conference 1. – C. 179-181.
2. Muzafarova A. N. FORMS OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR VISUAL AND CREATIVE ACTIVITIES //Euro-Asia Conferences. – 2021. – C. 119-123.
3. Хакимова, Г. А., & Кадирова, Н. А. (2021). НАСКАЛЬНАЯ ЖИВОПИСЬ В ПРОИСХОЖДЕНИИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА. *Наука и образование сегодня*, (5 (64)), 78-80.
4. Mamurova D. I., Ibatova N. I., Badieva D. M. THE IMPORTANCE OF USING THE KEYS-STADI INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGY METHOD IN TRAINING THE IMAGE MODULE OF GEOMETRIC SHAPES //Scientific reports of Bukhara State University. – 2020. – T. 4. – №. 1. – C. 335-338.

5. Сулаймонова, Мухиба Болтаевна, et al. "ДОСТИЖЕНИЕ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ И НРАВСТВЕННОЙ ЗРЕЛОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ." *European science* 3 (59) (2021): 53-56.
6. Аминов, Акмал Шавкатович, et al. "ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ." *European science* 2 (58) (2021): 77-79.
7. Собирова, Ш. У., Ядгаров, Н. Д., Мамурова, Д. И., & Шукуров, А. Р. (2021). ОСНОВЫ, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ОБУЧЕНИЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ. *European science*, (2 (58)), 62-65.
8. Мамурова Д. И. и др. УЧЕБНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТУДЕНТОВ ПО РЕШЕНИЮ РАЗЛИЧНЫХ ДИДАКТИЧЕСКИХ ЗАДАЧ В РАЗВИТИИ ПРОСТРАНСТВЕННОГО ВООБРАЖЕНИЯ СТУДЕНТОВ // *European science*. – 2021. – №. 2 (58). – С. 29-31.
9. Бадиев, М. М., Собиров, Т. Р., Авлиякулов, М. М., & Азимов, С. С. (2021). АНАЛИЗ ОБРАТНЫХ ЗАДАЧ В НАЧЕРТАТЕЛЬНОЙ ГЕОМЕТРИИ. *Наука и образование сегодня*, (5 (64)), 76-77.
10. Nazarova S. M., Zaripov G. T. GENERAL PHYSICAL PROPERTIES OF IRRIGATED GRASS SOILS OF BUKHARA OAZIS AND WAYS TO IMPROVE THEM // *Scientific reports of Bukhara State University*. – 2020. – Т. 4. – №. 3. – С. 66-69.
11. Djalolovich Y. N. et al. IMPROVING THE PROFESSIONAL TRAINING OF FINE ART TEACHERS // *European science*. – 2021. – №. 2 (58). – С. 44-46.
12. Авлиякулов, М. М., Собиров, Т. Р., Бадиев, М. М., & Азимов, С. С. (2021). ОБЩИЕ ЗАКОНЫ КОМПОЗИЦИИ В РЕЗЬБЕ ПО ДЕРЕВУ. *European science*, (2 (58)), 32-34.
13. Samadvich, A. S., Nayimovich, A. S., & Nosirovna, S. M. (2021). Technology Of Teaching Fine Arts And Science Classroom. *International Journal of Progressive Sciences and Technologies*, 25(2), 109-111.
14. Авлиякулова Н. М. и др. РОЛЬ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВА В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ // *European science*. – 2021. – №. 2 (58). – С. 95-97.
15. Остонова, Г. Р., Ибадуллаева, Ш. И., Мусинова, А. С., & Авлиякулова, Н. М. (2021). ДИДАКТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОБУЧЕНИЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ. *European science*, (2 (58)), 104-106.
16. Sadikovna, M. A., Razzokovna, O. G., Ihamovna, I. S., & Muzaffarovna, A. N. (2021). THE PLACE OF ART IN PERSONAL DEVELOPMENT. *European science*, (2 (58)), 98-100.

17. Kadirov O. M., Kadirova N. A., Kahhorova M. METHODS OF USING FOLK TALES AND FOLKLORE ABOUT CRAFTS IN THE ORIENTATION OF YOUNG PEOPLE TO THE PROFESSION //E-Conference Globe. – 2021. – С. 74-77.
18. Шомуродов, О. Н., Ширинов, А. Л., Батиров, Д. С., & Хакимова, Г. А. (2021). МЕТОДОЛОГИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦВЕТОВ И КРАСКИ ПРИ ОБРАБОТКЕ ИЗОБРАЖЕНИЙ. *Наука и образование сегодня*, (5 (64)), 80-82.
19. Ботиров, Д. С., Шомуродов, О. Н., & Ширинов, А. Л. (2021). МЕТОДИКА ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА. *European science*, (2 (58)), 101-103.
20. Sadikovna, M. A., Razzokovna, O. G., Ihamovna, I. S., & Muzaffarovna, A. N. (2021). THE PLACE OF ART IN PERSONAL DEVELOPMENT. *European science*, (2 (58)), 98-100.
21. Остонова, Г. Р., Ибадуллаева, Ш. И., Мусинова, А. С., & Авлиякулова, Н. М. (2021). ДИДАКТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОБУЧЕНИЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ. *European science*, (2 (58)), 104-106.
22. Ботиров, Д. С., Шомуродов, О. Н., & Ширинов, А. Л. (2021). МЕТОДИКА ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА. *European science*, (2 (58)), 101-103.
23. Азимов, Б. Б., Азимова, М. Б., Тухсанова, В. Р., & Сулаймонова, М. Б. (2021). ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ, ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОВЕДЕНИЯ БЕСЕД ОБ ИСКУССТВЕ. *European science*, (2 (58)), 38-40.
24. Odilova, M. O. "Improving the pedagogical potential of biology teachers using computer programs." *International Engineering Journal For Research & Development* 5.9 (2020): 4-4.
25. МАМАТОВ, D. The Role of Computer Graphics in Developing Students Space Imagination. *JournalNX*, 6(10), 304-309.
26. Bobokulovna, Shodieva Sadokat. "FEATURES OF FINE AND APPLIED MOTIVES OF ART IN THE ARCHITECTURE OF THE NAVOI REGION." *International Engineering Journal For Research & Development* 6.2 (2021): 5-5.